

ကညီဂ်ာဝီခွဲးယာ်ကရူာ်အလံာ်ဘိးဘၣ်ရၤလီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ပိာ်မုၢ်အမုၢ်နံၤ

ဒ်ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ညါမၤလၢကပီၤ ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘၣ်ပိာ်မုၢ်အမုၢ်နံၤအသိး ကညီဂ်ာဝီခွဲးယာ်ကရူာ်စ့ၢ်ကိး ကိးသထီၣ် ထီၣ်ဆူကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ဒီးကညီဒီကလုာ်စၢ်ဖျိာ်ကရၢ လၢကမၤဆူၣ်ထီၣ်ဂၢၢ်ကျဲၤက့ၤ မုၢ်ခွါခွဲးယာ်တၢ်ထံးတုၤ သိးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ပယီၤစးထီၣ်န့ၣ်လီၤကဲတၢ်ပာ်တံၣ်တဖုလၢ လၢအမုၢ်တၢ်တြူၤသံမၤလီၤမၤကွံာ် တၢ်ကွၢ်တ လီၤထီၣ်ဒါပိာ်မုၢ်လၢအက့ၢ်အဂီၢ်အကလုာ်ကလုာ်အလံာ်ယံာ်ယာ် (CEDAW) အပူၤစးထီၣ်လၢ ၁၉၉၇ နံၣ်န့ၣ်လံာ် ဘၣ်ဆၣ်ပဒိၣ် လၢအဖီၣ်ထီၣ်က့ၤမုၢ်ဒါလၢခံတဖုလီၤတီၢ်ဝဲလၢတၢ်ဒုးလိာ်ထီၣ်ဖးထီၣ်က့ၤတၢ်အာ်လီၤ အံၤန့ၣ် လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤ ပိာ်မုၢ်လၢအက့ၢ်တဖုဘၣ်တၢ်မၤပယွဲအတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ကိးမုၢ်နံၤဒဲးယာ်ယာ်န့ၣ်လီၤ. ကညီဂ်ာဝီခွဲးယာ်ကရူာ်အံၤဂဲၤလိာ်သပုၤပုၤဒ်သိး တၢ်ကဟံာ်ကဲပိာ်မုၢ်တဖုအတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢ ကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ် ကလံာ်ထံးအပူၤ, ဒီးန့ၣ်လီၤပာ်ယုာ်လၢ (CEDAW) တၢ်အိၣ်ဖျိာ်ဖးဒိၣ် ၆၄ ဘျီတဘျီ လၢတၢ်မၤအီၤ ၈ ၂၀၁၆ နံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤပုၤ, တၢ်ကွၢ်ဆၢၣ်ခဲာ်ဘၣ်ဒီးမုၢ်ခွါတၢ်ထံးတုၤသိးန့ၣ် စးထီၣ်အသးလၢတၢ်အိၣ်ဖျိာ်ထီၣ်အဆၢက တီၢ်ဒုာ်လဲာ်လံာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထံၣ်သံလၢကဲထီၣ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိာ်လၢမုၢ်ခွါဖီခိၣ်အံၤ အိၣ်ရၤလီၤသးသက့ၤဆးဒး ဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ကွၢ်တလီၤအကလုာ်ကလုာ် လၢပိာ်မုၢ်အဖီခိၣ် ဒီးတၢ်အံၤတြီယာ်ပိာ်မုၢ်တဖုအတၢ်ဒိၣ်ထီၣ် ထီၣ်ထီၣ်အကျဲန့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်တဖုန့ၣ် တၢ်ဟံာ်ပနီၣ်အီၤဒီး ထံၣ်အီၤဒ်ပုၤကွၢ်ထွဲဟံာ်ယီၤအသိးဒီး တကြးတ ဘၣ်ဒီးတၢ်တီခိၣ်ရိၣ်ခဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပထံၣ်ဖျါအီၤသ့ခီဖျိာ် ပိာ်မုၢ်တဖုအနီၢ်ဂံၢ်စ့ၤလၢထံၣ်ဂီၢ်သဲး တၢ်ဟံး န့ၣ်မုၢ်ဒါအပူၤအယီၤန့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်တဖုအနီၢ်ဂံၢ်အိၣ်ဝဲ ၅၁ မျးကယာ်လၢထံၣ်ကီၢ်အပူၤဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ ဟူးဂဲၤလၢထံၣ်လီၤကီၢ်ပုၤဒီး လီၤကဝီၤတၢ်ပတၢ်ပြးအပူၤအိၣ်ထဲ ၁၀မျးကယာ်ဇီၤန့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်အတၢ်ဟံးန့ၣ်မုၢ်ဒါ အိၣ်ဖျါစ့ၤလၢ ထံၣ်ကီၢ်လီၤလၢအထီၣ်ကတၢ်တဖုအပူၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်အခိၣ်ထံးခိၣ်ဘိလၢအတြီယာ်တၢ်ဒုးဆူၣ်ထီၣ် မုၢ်ခွါတၢ်ထံးတုၤသိးန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢထံၣ်ဂီၢ်ကီၢ်ဂ့ၢ်အတၢ်ပၤဆုၤရဲၣ်ကျဲၤသန့အံၤ ဒိၣ်စိးဒုာ်လၢပိာ်မုၢ်အတၢ်အိၣ် သ့ၣ်လီၤဆီလီၤပာ်အပူၤအယီၤန့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်ပယီၤကလံာ်ထံးပုၤပုၤတဝါလၢအိၣ်လၢခိၣ်ပုၤလၢကျါသ့ၣ်တဖုဘၣ်ဂဲၤလိာ်ထံးဂံၢ်ထံးဘါဒ်သိးတၢ်ကူၣ် ဘၣ်ကူၣ်သ့အဂီၢ်ခီဖျိာ်တၢ်တလၢတပုၤဒ်အမုၢ်ပုၤကမ့ၢ်တၢ်လိာ်ဘၣ်ဒီးကွီတၢ်ပိးတၢ်လီၤသ့ၣ်တဖုန့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ် သးအံၤကဲထီၣ်တၢ်ကီတၢ်ခဲလၢပိာ်မုၢ်ဖိတဖုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မိာ်ပာ်သ့ၣ်တဖုန့ၣ်ညါန့ၣ်သးပျါလၢ ကဆုၤအဖီပိာ် မုၢ်တဖုဆူကီၢ်လၢတၢ်ဒုာ်စၢၤယံၤ မ့ၢ်လၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ဂီၤဝဲလၢဖိမုၢ်တဖုကဘၣ်တၢ် မၤတရီတပါအီၤလၢကျဲ အယီၤန့ၣ်လီၤ. အါဒုာ်တက့ၢ်တီၤခၢၣ်သးကွီဒီးတီၤထီၣ်ကွီတဖုအိၣ်သ့ၣ်လီၤသးလၢ ဝုၤပုၤအယီၤကညီပိာ်မုၢ်ဖိ အါဂၤဆဲးထီၣ်က့ၤကွီတန့ၢ်လၢဘၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါ, တၢ်တဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါအဝဲသ့ၣ်ဂ့ၤဂ့ၤလၢ ကယုတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့မ့ၢ်ဂ့ၤ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအကျါ အကျဲမ့ၢ်ဂ့ၤန့ၣ်ဘၣ်. တၢ်အံၤဒုးကဲထီၣ်မုၢ်ကျါဝဲၤကွၢ်အတၢ်လီၤဆံးလီၤစ့ၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် ဒီးတြီယာ်အဝဲ သ့ၣ်လၢကထူၣ်ဖျးထီၣ်ကွၢ်လၢတၢ်ဖျိာ်တၢ်ယာ်ဒီး ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိခွဲးယာ်လၢလၢပုၤပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မုၢ်ခွါတၢ်တတုၤသိးထံးအံၤဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးဝဲတၢ်အက့ၢ်အဂီၢ်တမံၤလၢအမ့ၢ် မုၢ်ခွါတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကး ထီၣ်ဒါပိာ်မုၢ်တဖုန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်တဖုအံၤ ကဲထီၣ်အသးယံာ်တၢ်လံာ်လၢကီၢ်ပယီၤမုၢ်ထီၣ်ကလံာ်ထံးအပူၤဒီး မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကီတမံၤလၢတၢ်တဘိးဘၣ်ဟံၤဖျါအီၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ခီဖျိာ်လုာ်လၢတၢ်ဟံးဒုာ်ဟံးကမ့ၢ်ဝဲ ပုၤတူၢ် ဘၣ်တၢ်- လီၤဆီဒုာ်တၢ်ပိာ်မုၢ်လၢတၢ်မၤတရီတပါအီၤတဖုအယီၤ ပုၤတူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢ အအိၣ်မုၢ်အိၣ်ဂဲၤဒဲးတဖု ကွၢ်ဆၢၣ်ခဲာ်ဝဲဒီးတၢ်ကွၢ်တလီၤလၢအပူၤတဝါအပူၤ ဒီးပုၤလၢအဘိးဘၣ်ဟံၤဖျါထီၣ်န့ၢ် အဝဲသ့ၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်တဖု

စွဲကိး ကွဲဆဲာ်ခဲာ်ဘဲာ်ဒီးတဲာ်နိးတဲာ်ဘျး လဲာ်တဲာ်ဂဲာ်လိာ်မဲာ်န့ာ်က့ာ်တဲာ်တြိာ်တြိာ်အပူာ်န့ာ်လီာ်. တဲာ်အိာ်သးဒဲာ်အံာ် တဲာ်ကလုာ်န့ာ်အိာ်ထီာ်ခိဖျိ တဲာ်ဒူးထူာ်ဖျးပုာ်မဲာ်ကမာ်တဲာ်ဖိလဲာ်တဲာ်စံာ်ညီာ်, သဲစးအတဲာ်ကွီာ်လဲာ်အဂံာ်စဲာ်ဒီးအမုာ် နံာ်မုာ်သီလဲာ်ကွီာ်တဖာ်အယိာ်န့ာ်လီာ်. ထံကိာ်အံာ်အပူာ် နိာ်ဒီးမဲာ်တဲာ်ဖိာ်ဆူာ်မံယုာ်ဂ့ာ်ဝိန့ာ် မ့တမုာ်လဲာ်ပုာ်တူာ် ဘဲာ်တဲာ်တကဲာ်အိာ် ၁၅ နံာ်ဆူာ်အဖိလဲာ်ဘဲာ်ဒီး တဲာ်တပာ်အိာ်ဒဲာ်အမုာ်တဲာ်မဲာ်ကမာ်ကွီာ်မ့ာ်ဘဲာ်, ဒီးထံကိာ်သဲစးလဲာ် အကဟုာ်ကယာ်ဆိာ်ထွဲပုာ်လဲာ်အတူာ်ဘဲာ် မ့ာ်ခွဲာ်အတဲာ်စုဆူာ်ခိာ်တကးတဖာ်စွဲကိးစ့ာ်ဝဲဒိာ်မးန့ာ်လီာ်. (NLD) အဲာ်လီာ်ဝဲလဲာ် ကဟံးန့ာ်တဲာ်ကဟုာ်ကယာ်ဒီး တဲာ်ဒီးသဒဲာ်ပိာ်မ့ာ်လဲာ်အတူာ်ဘဲာ် တဲာ်စုဆူာ်ခိာ်တကးအတဲာ်သိာ် တဲာ်သီတဘျးဘျိလဲာ်ဘဲာ်ဆဲာ် တဲာ်တမဲာ်လဲာ်ပုာ်ဘဲာ်အိာ်ဒဲာ်ဘဲာ်.

ဆဲာ်ကတိာ်ခဲအံာ် ကိာ်ပယိာ်ဒူးလိာ်ထီာ်ဖးထီာ်ဝဲ National Strategic Plan for the Advancement of Women 2013-2022 (NSPAW) ဒီးကလုာ်တဲာ်တိာ်ကျဲာ်ခိာ်သ့ာ်ဘဲာ်လဲာ် တဲာ်မဲာ်လဲာ်ထီာ်လဲာ်ထီာ်ပိာ်မ့ာ်သ့ာ် တဖာ်ဘဲာ်ဆဲာ် ဂံာ်ခိာ်ထံးကမုာ်တဲာ်ကရဲာ်ကရိတဖာ် ဝဲာ်ထံနီာ်ဖးတဲာ်တိာ်ကျဲာ်အံာ်မုာ်လဲာ် ကိာ်ပယိာ်ပဒိာ်ဒူးအိာ် ထီာ်မ့ာ်ခွဲာ်တဲာ်တုာ်သိးထဲသိးတန့ာ်ဒဲာ်ဘဲာ်အယိာ်န့ာ်လီာ်. တဲာ်ဆဲာ်ကတိာ်ဘဲာ်လဲာ်လဲာ် တဲာ်ကဘျိဘဲာ်မဲာ်လိာ်က့ာ် (NSPAW) ဒဲာ် (CEDAW) အလံာ်ပံးယာ်အသိးဒီး ဒူးအိာ်ထီာ်က့ာ်သန့လဲာ်အဆူာ် ဒဲာ်သိးတဲာ်ကဒူးလိာ်ထီာ်ဖး ထီာ်က့ာ်တဲာ်တိာ်ကျဲာ်လဲာ်လဲာ်ပုာ်ပုာ်အဂီာ်န့ာ်လီာ်. ကညီာ်ဂ့ာ်ဝိန့ာ်ယာ်ကရဲာ် (KHRG) စွဲကိး သဆဲာ်ထီာ်ကိာ်ပယိာ် ပဒိာ်လဲာ် ကဟံးန့ာ်မဲာ်ထွဲတဲာ်သိာ်တဲာ်သီဘဲာ်လဲာ် တဲာ်ကဟုာ်ကယာ်ဒီးတဲာ်ဒီးသဒဲာ် ပိာ်မ့ာ်လဲာ်အတူာ်ဘဲာ်တဲာ်စုဆူာ် ခိာ်တကးတဖာ် ဒဲာ်ဟိာ်ခိာ်ခိာ်ဘဲာ်တဲာ်ပနီာ်အိာ်ဝဲအသိး, ဒီးလဲာ်မဲာ်သကိးတဲာ်ဒီး ကညီာ်ဒီးကလုာ်စဲာ်ဖိာ်ကရဲာ် (KNU) လဲာ်ကဒူးလိာ်ထီာ်ဖးထီာ်တဲာ်သိာ်တဲာ်သီအံာ် လဲာ်ကိာ်ပယိာ်မုာ်ထီာ်ကလံာ်ထံးအပူာ်အံာ်န့ာ်လီာ်. ကညီာ် ဂ့ာ်ဝိန့ာ်ယာ်ကရဲာ် (KHRG) ပုာ်နဲာ်တဲာ် နိာ်ထူထူ စံးဝဲ “တဲာ်ဒဲာ်အိာ်ခိးထူးယံာ်သးလဲာ်တဲာ်ကဟံးန့ာ်မဲာ်ထွဲ တဲာ်သိာ်တဲာ်သီအဂီာ်န့ာ်, မ့ာ်တဲာ်ပာ်ပိာ်မ့ာ်တဖာ်လဲာ် တဲာ်မဲာ်တရီာ်တပုာ်ဂ့ာ်ဝိန့ာ်ယာ်အတဲာ်လီာ်ဘဲာ်ယိာ်အပူာ်ဒဲာ် အဲာ်ထီာ်န့ာ်လီာ်. ကိာ်ပဒိာ်ကဘဲာ်မဲာ်လဲာ်ပုာ်အတဲာ်အဲာ်လီာ်တဖာ်ဒီး ကဘဲာ်မဲာ်လီာ်တဲာ်တဲာ်ဒီးသဒဲာ်ကဟုာ်ကယာ် ဒီးတဲာ်တုာ်သိးထဲသိးလဲာ်ပိာ်မ့ာ်တဖာ်အဂီာ်န့ာ်လီာ်.”